UYGURLARIN ZORLA ÇALIŞTIRILDIĞI FABRİKALAR 83 TANINMIŞ MARKA İÇİN ÜRETİM YAPIYOR

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

Düşünce kuruluşu Avustralya Stratejik Politika Enstitüsünün (ASPI) hazırladığı rapor,[1] Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki Uygurların ve diğer azınlıkların kendi iradelerinin dışında çalıştırıldığını iddia etmektedir. Raporun kanıtlarını sunduğu üzere, 2017-2019 yılları arasında, 80.000in üzerinde kişinin zorla çalıştırıldığı fabrikalar, aralarında batılı tanınmış markaların da bulunduğu firmaların tedarik zincirinde yer almaktadır.

Çindeki Uygur ve diğer azınlıkların yeniden eğitim kamplarında zorunlu olarak çalıştırıldıklarının ve bu kamplarda üretilen ürünlerin ihraç edildiğinin bir süredir haberleri yapılmaktaydı.[2] ASPInin bu raporu ise teknoloji, tekstil, tüketim malları, otomotiv ve diğer sektörlerde zorla çalıştırmanın işgücü tedarik zincirini kapsamlı olarak ortaya koymaktadır. Rapora göre, zorla çalıştırma vakaları devlet destekli işçi gönderme programının suiistimali ile ya da azınlıkların yeniden eğitim kamplarındaki eğitimleri kapsamında ve sonrasında gerçekleşmektedir.

Raporda sunulan örneklerin, Uluslararası Çalışma Örgütünün cebri veya mecburi çalıştırma tanımına uyduğu görülmektedir. Bu örneklerde, kişilerin keyfi gözaltı tehdidi gibi yıldırma ve tehditlere maruz kaldıkları, fabrikaların askeri tarzda bir yönetimi olduğu, işçilerin güvenlik personeli ve dijital gözetim araçları tarafından izlendikleri, fabrikaların çitle çevrildiği, hareket özgürlüğünün kısıtlandığı, iş sonrası zorunlu Çince dersleri ve siyasi telkin oturumlarının gerçekleştiği belirtilmektedir.

Çin devlet medyası devlet destekli işçi gönderme programına katılımın gönüllü olduğunu iddia etmekte, bu programın emek fazlası ile ve yoksullukla mücadele amacı taşıdığını belirtmektedir. Sincan Uygur Özerk Bölgesinden özellikle Çinin gelişmiş doğu bölgelerine işçiler gönderilmektedir. Yetkililer bu programla etnik gruplar arasında kaynaşma hedeflendiğini de ifade etmektedir. Rapor, işçi gönderimlerinin tamamının zorla olduğunun doğrulanamadığını, ancak Uygurların bu şekilde gönderilmeyi reddetmesinin "keyfi tutuklama" tehdidi ile "aşırı derecede zor" olduğunu, bazı vakaların "son derece rahatsız edici zorlayıcı emek uygulamaları" belirtileri gösterdiğini ifade etmektedir. Mağdurlarla yapılan görüşmelere göre işçilere asgari ücretin çok altında ödeme yapılmaktadır. Uygur işçilerinin çalışma yerlerine gönderilmeleri kendilerine ayrılmış özel trenlerle gerçekleşmektedir. Sonrasında işçiler fabrika müdürleri ve yetkililerin yoğun gözetimi

altında çalışmaktadırlar.

Rapor, yetkililerin ve özel simsarların göndermeyi sağladıkları her Uygur işçi için nakit teşvik aldıklarını belirtmektedir. Bir simsarın verdiği ilanda şu ifadeler yer almaktadır:

Sincan işçilerinin avantajları: yarı askeri disiplinde çalışır, sıkıntıya dayanabilir, personel kaybı olmaz ☀ Asgari sipariş 100 işçi! Fabrika müdürleri, Sincan polisinin günde 24 saat fabrikalarında bulundurulması için başvurabilir...

"Bu işgücü transferlerinin amacı politiktir," diyen raporun baş yazarı Vicky Xiuzhong Xu, bu transferlerin öncelikle Uygurları kültür ve kimliklerinden arındırmayı hedeflediğini belirtmektedir. İşçilerin mesai sonrasında zorunlu olarak Çince derslerine ve siyasi telkin oturumlarına katıldıkları da raporda belirtilmektedir.

Zorunlu çalıştırmanın en çarpıcı örneği ise azınlıkların yeniden eğitimleri kapsamında çalıştırılmalarıdır. Sincan Uygur Özerk Bölgesinde 2017den beri bir milyondan fazla Uygur ve diğer azınlıklar mahkemeye çıkarılmadan, yeniden eğitim kamplarında tutuklanmaktadır. Yetkililer bu uygulamanın önce meslek kazandırma ve dil öğretme amacı taşıdığını ifade etmişler ancak daha sonra bunun dini aşırılık ile mücadele amacı taşıdığını belirtmişlerdir. Tibetteki azınlıkların ve Falun Gong takipçilerinin de yeniden eğitim kapsamında tutuklamaları gerçekleşmektedir. Yetkililer, Türkiye ve Kazakistan gibi Müslüman nüfusun çoğunlukta oldukları ülkelere seyahatlerini, telefonlarına Whatsapp uygulaması yüklemelerini Uygur ve diğer Müslüman azınlıkları aşırıcılığa sürükleyebilecek sebepler olarak ileri sürmektedir. Bu yüzden azınlıkların partiye bağlılıklarını sağlamak amacıyla yeniden eğitimlerinin gerçekleştirilmesi gerekliliğini kamplarda tutuklama nedeni olarak göstermektedir. Raporda ele alındığı üzere, yeniden eğitimden mezun olan tutuklular Çinin farklı bölgelerindeki fabrikalara çalışmak üzere gönderilmektedirler.

Uygur işçilerinin zorunlu çalıştırılmasından doğrudan veya dolaylı olarak yararlandığı tespit edilen şirketler şunlardır:

Abercrombie & Fitch, Acer, Adidas, Alstom, Amazon, Apple, ASUS, BAIC Motor, BMW, Bombardier, Bosch, BYD, Calvin Klein, Candy, Carters, Cerruti 1881, Changan Automobile, Cisco, CRRC, Dell, Electrolux, Fila, Founder Group, GAC Group (automobiles), Gap, Geely Auto, General Electric, General Motors, Google, H&M, Haier, Hart Schaffner Marx, Hisense, Hitachi, HP, HTC, Huawei, iFlyTek, Jack & Jones, Jaguar, Japan Display Inc., L.L.Bean, Lacoste, Land Rover, Lenovo, LG, Li-Ning, Mayor, Meizu, Mercedes-Benz, MG, Microsoft, Mitsubishi, Mitsumi, Nike, Nintendo, Nokia, The North Face, Oculus, Oppo, Panasonic, Polo Ralph Lauren, Puma, Roewe, SAIC Motor, Samsung, SGMW, Sharp, Siemens, Skechers, Sony, TDK, Tommy Hilfiger, Toshiba, Tsinghua Tongfang, Uniqlo, Victorias Secret, Vivo, Volkswagen, Xiaomi, Zara, Zegna, ZTE.

Rapor son olarak Çin hükümetine, yabancı devletlere, tüketicilere ve sivil toplum kuruluşlarına yukarıda sayılan şirketlerin Çin'deki iş yerlerinde sosyal hakların ve insan hakları uygulamalarının güçlü ve bağımsız bir şekilde denetlenmesi için çağrıda bulunmaktadır.

Fotoğraf: WashingtonPost.com

[1] Vicky Xiuzhong Xu, Danielle Cave, Dr James Leibold, Kelsey Munro, Nathan Ruser , Uyghurs For Sale: Re-education, Forced Labour and Surveillance Beyond Xinjiang, *Australian Strategic Policy Institute*, 1 Mart 2020, https://www.aspi.org.au/report/uyghurs-sale

[2] Emily Feng, Forced Labour Being Used in Chinas Re-Education Camps, *Financial Times*, 16 Aralık 2018, https://www.ft.com/content/eb2239aa-fc4f-11e8-aebf-99e208d3e521; Chirs Buckley, Austin Ramzy Chinas Detention Camps for Muslims Turn to Forced Labor, *The New York Times,* 16 Aralık 2018, https://www.nytimes.com/2018/12/16/world/asia/xinjiang-china-forced-labor-camps-uighurs.html

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□□ yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 □□□□□□□□□□ katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adayıdır. Mart 2025 sonrasında doktora çalışmasını yürütmek üzere Sheffield Üniversitesi'nde bulunan Güngör, AVİM'de Gayrimukim Uzman olarak görev yapmaya başlamıştır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2026. "UYGURLARIN ZORLA ÇALIŞTIRILDIĞI FABRİKALAR 83 TANINMIŞ MARKA İÇİN ÜRETİM YAPIYOR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 13. Mart 06. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/UYGURLARIN-ZORLA-CALISTIRILDIGI-FABRIKALAR-83-TANINMIS-MARKA-ICIN-URETIM-YAPIYOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır